

Az Európai Unió
Tanácsa

Brüsszel, 2022. március 23.
(OR. en)

7426/22

AGRI 111
ENV 255
AGRIFIN 33
AGRIORG 35
SOC 180
COH 23
ALIM 2
COHAFA 36
DEVGEN 54

FEDŐLAP

Küldi:	az Európai Bizottság főtitkára részéről Martine DEPREZ igazgató
Az átvétel dátuma:	2022. március 23.
Címzett:	Jeppe TRANHOLM-MIKKELSEN, az Európai Unió Tanácsának főtitkára
Biz. dok. sz.:	COM(2022) 133 final
Tárgy:	A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK, AZ EURÓPAI TANÁCSNAK, A TANÁCSNAK, AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁGNAK ÉS A RÉGIÓK BIZOTTSÁGÁNAK Az élelmezésbiztonság garantálása és az élelmiszerrendszerek rezilienciájának megerősítése

Mellékelten továbbítjuk a delegációknak a COM(2022) 133 final számú dokumentumot.

Melléklet: COM(2022) 133 final

Brüsszel, 2022.3.23.
COM(2022) 133 final

**A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK, AZ EURÓPAI
TANÁCSNAK, A TANÁCSNAK, AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS
BIZOTTSÁGNAK ÉS A RÉGIÓK BIZOTTSÁGÁNAK**

**Az élelmezésbiztonság garantálása és az élelmiszerrendszerek rezilienciájának
megerősítése**

1. BEVEZETÉS

Az **Oroszország által provokáció nélkül indított ukrajnai invázió** tovább destabilizálta a már amúgy is sérülékeny helyzetben lévő mezőgazdasági piacokat. A Covid19-világjárvány és az éghajlatváltozás világszerte nyomást gyakorol a mezőgazdaságra. Az Éghajlatváltozási Kormányközi Testület (IPCC) legutóbbi jelentése azt mutatja be, hogy az aszályok, az árvizek és a hőhullámok, valamint a tengerszint emelkedése milyen fenyegetést jelentenek az élelmezésbiztonságra és a táplálkozásra, és ezek a problémák milyen mértékben fognak kiéleződni a globális felmelegedés miatt, különösen súlyosan érintve a legveszélyeztetettebb régiókat¹.

A nyersanyagpiacokon már az inváziót megelőzően is jelentős volt az áremelkedés, ami a mezőgazdasági piacokat sem kímélte: a nagyobb energia- és műtrágyaköltségek miatt a mezőgazdasági árak is megemelkedtek. Múlt februárhoz képest az uniós élelmiszerárak 5,6 %-kal emelkedtek.

Az élelmiszer-ellátás jelenleg nem forog kockán az EU-ban. Az EU – lévén jelentős búza- és árpaexportőr – a legfontosabb mezőgazdasági termékek tekintetében nagyrészt önellátó, és más alapvető termények, például a kukorica vagy a cukor esetében is javarészt képes fedezni saját fogyasztását. Az EU az állati termékek, többek között a tejtermékek és a hús tekintetében szintén jórészt önellátó, a tengeri eredetű élelmiszerek azonban kivételt jelentenek ez alól.

Az Ukrajna elleni invázió és a globális nyersanyagár-emelkedés azonban felveri az árakat a mezőgazdasági és tengeri eredetű élelmiszeripari termékek piacán, és **rávilágít élelmiszerrendszerünk sebezhetőségére**: importfüggőségünkre többek között az energia-, a műtrágya- és a takarmányellátás terén. Ez növeli a termelők költségeit és kihat az élelmiszerek árára is, ami **aggályos** mind a **fogyasztók** vásárlóereje, mind a **termelők** jövedelme szempontjából.

A kereskedelem megzavarása **komolyan megkérdőjelezi a globális élelmezésbiztonságot** is, mind a háború rövid távú hatásaiból, mind az azt övező hosszabb távú bizonytalanságokból eredően. Az ostrom alá vett ukrán városokat drámai élelmiszerhiány sújtja. A gabonafélék és olajos magvak Fekete-tengeren bonyolított, mindeddig jelentős kereskedelmi forgalma gyakorlatilag leállt.

Az ukrajnai háború drámai hatással volt a piaci várakozásokra, és befolyásolta minden nyersanyag, így az agrár-élelmiszeripari alaptermékek árait is. Az **élelmezésbiztonsági aggályok** főként a **búza világpiacát** érintik. A határidős búzapiacokon 70 %-kal emelkedtek az árak az invázió óta. A világ búzatermelését veszélyezteti egyrészt az Ukrajna és Oroszország búzapiaci részesedésének mértékéből eredő kínálati sokk, másrészt pedig a termelés kiindulópontját jelentő anyagok, különösen a földgáz, a nitrogénműtrágya és az oxigén költségeit érintő sokk. A jelenlegi és a következő idényben a világ élelmiszerigényének fedezéséhez akár 25 millió tonna búza pótlására is szükség lesz².

¹ [Climate Change 2022: Impacts, Adaptation and Vulnerability | Éghajlatváltozás 2022: hatások, alkalmazkodás és sebezhetőség \(ipcc.ch\)](https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg2/)

² Becslések szerint 2022. június végéig mintegy 5 millió tonna lesz annak a búzának a mennyisége, amelyet Ukrajna nem lesz képes exportálni. Emellett a 2022/2023-as gazdasági évben további

Most minden eddiginél nagyobb szükség van arra, hogy **szolidaritást mutassunk**. Az Európai Tanács 2022. március 10–11-i Versailles-i nyilatkozatában felkérte a Bizottságot, hogy ismertesse az emelkedő élelmiszerárak és a globális élelmezésbiztonság kérdésének megoldási lehetőségeit – jelen közlemény ennek a felkérésnek tesz eleget. A közlemény a helyzetértékelésből (1. melléklet) kiindulva az európai zöld megállapodásban és a „termelőtől a fogyasztóig” stratégiában meghatározott, méltányos, egészséges és környezetbarát élelmiszerrendszerre vonatkozó elképzelésre épül. **Rövid távú intézkedéseket** határoz meg az ukrajnai **élelmezésbiztonság és mezőgazdaság támogatására**, csakúgy mint a globális élelmezésbiztonság javítására, valamint az uniós termelők és fogyasztók megsegítésére. Emellett azt szorgalmazza, hogy a jelenlegi válság által feltárt hiányosságokat oly módon kezeljük, hogy azzal **elősegítsük a fenntartható, reziliens és méltányos élelmiszerrendszerekre való átállást** az EU-ban és világszerte.

2. GLOBÁLIS ÉLELMEZÉSBIZTONSÁG

Az ukrajnai orosz invázió súlyos következményekkel járhat a globális élelmezésbiztonságra, nem csak Ukrajnában, de számos élelmiszerhiánnyal küzdő afrikai országban (ideértve a szubszaharai Afrikát is), valamint a Közel-Keleten és a Nyugat-Balkánon is. Ez és az emelkedő élelmiszerárak együttesen valószínűleg kielezlik a szegénységet és az instabilitást ezekben az országokban.

A háború sújtotta Ukrajna élelmezésbiztonsága komoly aggodalomra ad okot, különösen mivel úgy tűnik, hogy Oroszország szándékosan célozza és semmisíti meg az élelmiszerkészleteket és a tárolóhelyeket. Az ENSZ felhívásában foglalt becslések szerint a háború Ukrajnában mintegy 18 millió embert fog érinteni, ebből 6,7 millióan ismét úgynevezett „belső menekültek” lesznek. A városokban tapasztalható élelmiszerhiány, valamint a menekültek és a lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek milliós nagyságrendje miatt **Ukrajnának égető szüksége van élelmiszersegélyre**. A humanitárius szereplők – például az Élelmezési Világprogram (WFP) – élelmiszersegélyt nyújtanak, és e tevékenységük kapacitását bővítő műveleteket végeznek. Az EU polgári védelmi és humanitárius mechanizmusai révén bocsát rendelkezésre segélyeket. Az uniós humanitárius segély összege már jelenleg is 93 millió EUR Ukrajna és Moldova számára, az élelmezési segélyt és az alapvető szükségletek kielégítésére nyújtott támogatást is ideértve.

Ukrajnában, amelyet Európa „kenyérkosara” néven is szokás emlegetni, **a háború és az általános felfordulás rá fogja nyomja a bélyegét a 2022-es termésre**. Az ukrajnai mezőgazdasági termelőknek vetőmagra, dízelre, műtrágyára és növényvédő szerekre van szükségük a termés biztosításához. A Bizottság jelenleg is támogatást nyújt Ukrajnának egy rövid és középtávú élelmezésbiztonsági stratégia kidolgozásában és végrehajtásában annak biztosítása érdekében, hogy a termés kiindulópontját jelentő anyagok lehetőség szerint eljussanak a mezőgazdasági üzemekhez, a szállítási és tárolási létesítmények pedig fennmaradjanak annak érdekében, hogy Ukrajna elláthassa polgárait, és idővel exportpiacait is visszanyerhesse. Nyugat-Ukrajnában a Bizottság helyszíni együttműködést folytat az ENSZ Élelmezési és Mezőgazdasági Szervezetével (FAO) a mezőgazdasági kisüzemek támogatása és a mezőgazdasági termés biztosítása érdekében. Emellett az ukrán mezőgazdasági hatóságok kérésére a Bizottság

20 millió tonna ukrán búzaexportra lehetett számítani, ami valószínűleg szintén nem fog megvalósulni. A számadatok az orosz búzaexportra gyakorolt hatásokat figyelmen kívül hagyják.

gondoskodni fog arról, hogy az uniós piacokhoz való hozzáférés megmaradjon, sőt könnyebbé váljon az idevágó feltételek rugalmasabbá tétele révén mind az ukrán piacokra irányuló behozatal, mind az onnan történő kivitel tekintetében. Az ukrán kormány a háború okozta gazdasági sokk enyhítését célzó új intézkedéssorozat részeként azt tervezi, hogy egy 25 milliárd hrvnyva (760 millió EUR) értékű program keretében finanszírozni fogja a mezőgazdasági termelőknek nyújtott hitelek kamatait. Végül, de nem utolsósorban az uniós mezőgazdasági szervezetek is segítséget és támogatást nyújtanak az ukrán mezőgazdasági termelőknek.

A háború közvetlen hatással van a globális élelmiszerkészletekre (nevezetesen a búza-, a kukorica-, az árpa- és a napraforgóolaj-készletekre), csakúgy, mint a műtrágya- és az energiaárakra. A jelenlegi áremelkedések tovább súlyosbítják a Covid19, az aszályok és más konfliktusok miatt már amúgy is nehéz társadalmi-gazdasági helyzetet. **2021 szeptemberében 42 országban összesen több mint 161 millió embernek súlyosan bizonytalan volt az élelmiszer-ellátása.** A világon csaknem minden harmadik ember nem jut megfelelő élelemhez, az egészséges táplálkozás pedig mintegy 3 milliárd fő számára megfizethetetlen. Fennáll a veszélye annak, hogy ezek a számok tovább emelkednek, és így egyre távolabb kerülünk attól, hogy 2030-ra elérjük a fenntartható fejlődési célokat. A FAO kezdeti elemzése szerint az alultáplált emberek száma világszerte várhatóan 7,6 millió fővel fog növekedni (mérsékelt forgatókönyv), de akár 13,1 millió fővel is emelkedhet (súlyos forgatókönyv).

E körülmények számos alacsony jövedelmű ország és még a közepes jövedelmű országok alsó sávja esetében is **az (élelmiszer-)import költségeinek növekedését** vonják maguk után, pedig ezen országok adóssága már eleve nagy, és a devizaárfolyamaikra is nyomás nehezedik. Az élelmiszereik nagy részét, különösen az egyik legalapvetőbb árucikknek számító búzát Oroszországból és Ukrajnából importáló országokat (pl. Afrikában, Közel-Keleten és a Nyugat-Balkánon) ez a válság meglehetősen súlyosan érinti, és a növekvő feszültségek társadalmi nyugtalansághoz, radikalizálódáshoz és instabilitáshoz vezethetnek. Azok az országok, amelyek mezőgazdasági termelésük jelentős részét illetően műtrágyaimportra és akár még a búzaimportra is szorúlnak, növekvő költségekkel fognak szembesülni, amelyek ördögi kört alkotva akár tarthatatlanná is válhatnak, súlyosan veszélyeztetve az élelmiszer-termelést a következő néhány betakarítás idején.

A humanitárius szükségletek és költségek valószínűleg egyaránt fokozódni fognak, további nyomást gyakorolva a humanitárius segítségnyújtásra. Például az Élelmezési Világprogram (WFP) becslései szerint működési költségei a jelenlegi sinthez képest havi 26,1 millió EUR-val fognak növekedni az élelmiszer- és üzemanyagár-emelkedések együttes hatása miatt. A többletköltségek a világjárvány előtti sinthez viszonyítva havi 63,8 millió EUR-t tesznek ki.

Az EU jelentős pénzügyi és politikai támogatást nyújt mint fő humanitárius segítségnyújtó és fejlesztő az élelmezés- és táplálkozásbiztonság terén. Az EU 2015 óta évente legalább 350 millió EUR-t költött humanitárius élelmiszersegélyre. Emellett a 2014–2020-as időszakban **az EU több mint 10 milliárd EUR-t különített el fejlesztési együttműködésre annak érdekében, hogy javítsa a legszegényebbek és a legkiszolgáltatottabbak élelmezésbiztonságát, segítsen felszámolni az éhezést, valamint eredményesebben fel tudjon lépni az alultápláltság valamennyi formája ellen.** Az EU a 2021–2024-es időszakban legalább 2,5 milliárd EUR-t fordít a táplálkozási kérdések terén zajló nemzetközi együttműködésre (ebből 1,4 milliárd EUR-t fejlesztésre, 1,1 milliárd EUR-t pedig humanitárius segítségnyújtásra). A 2021–2027-es

nemzetközi együttműködési program keretében az EU mintegy 70 partnerország élelmiszerrendszerét fogja támogatni.

A tőzsdei határidős ügyletek árában az Ukrajna elleni orosz invázió óta bekövetkezett **aszimmetrikus megugrás annak a jele**, hogy a globális élelmiszerbiztonsági aggályok főként a **búzapiacra** koncentrálnak. **Geostratégiai szempontból alapvető fontosságú**, hogy az EU hozzájáruljon a kiesett termelés pótlásához a várható globális **búza hiány** enyhítése érdekében. **Az EU nem csupán nettó búzaexportőr, hanem világszerte a legmagasabb terméshozammal rendelkezik**³. Tavaly nyár óta az EU 19 millió tonna búzát exportált, amelyhez június végéig várhatóan még további 13 millió tonna jön. Ez a szám némileg növekedhet, mivel a magas árak exportértékesítésre ösztönöznek. A 2022. évi uniós téli búzatermés várhatóan jó lesz, mivel a területek a tavalyi évhez viszonyítva 1 %-kal nőttek, és a főbb termelő tagállamokban a növényeknek ezen a télen nem kellett kedvezőtlen időjárási viszonyokat elszenvedniük.

Rövid távon a Bizottság – tevékenységét ideális esetben más globális szereplők fellépésével összehangolva – rendszeresen nyomon követi és elemzi az élelmiszerárakat és az élelmiszer-ellátás bizonytalanságát, többek között az országos és regionális szintű készleteket, lehetőség szerint a mezőgazdasági piaci információs rendszerre (AMIS) építve. Nyomon követi az alacsony globális készlet szintű nyersanyagok iránti keresletet, hogy megfelelő piaci jelzéseket adjon a termelés fenntartható gyakorlatok alkalmazásával történő fellendítéséhez. **A humanitárius segítségnyújtást fokozni kell** az élelmiszerhiánnyal küzdő országok, valamint a konfliktus által érintett észak-afrikai, közel-keleti, ázsiai és szubszaharai afrikai országok esetében. A segítségnyújtásnak adott esetben a humanitárius segítségnyújtás, a fejlesztés és a béke közötti kapcsolaton alapuló megközelítést kell alkalmaznia, és az élelmiszerválságok elleni globális hálózat munkáját ki kell terjesztenie nemzeti és helyi szintre. Ezenkívül megemlítenő, hogy az első európai humanitárius fórumon (2022. március 21–23.) felhívást tettek közzé annak érdekében, hogy a **„Team Europe” („Európa együtt”) együttműködés keretében az európai országok együtt lépjenek fel a globális humanitárius élelmiszerbiztonsági válság ellen**. Kollektív fellépéseiket kölcsönösen felerősítve az EU és tagállamai együttesen növelhetik a szenvedés enyhítésére és a helyreállításra irányuló humanitárius segítségnyújtást.

Az Ukrajna érdekében javasolt **uniós szükséghelyzeti támogatási program** (330 millió EUR) célja, hogy az alapvető árukhoz és szolgáltatásokhoz való hozzáférés, valamint a védelem biztosításával enyhítse az ukrajnai lakosság orosz invázió miatti szenvedését. A fellépés hozzá fog járulni mind az ország általános, mind a hibrid fenyegetésekkel szembeni rezilienciájának megerősítéséhez azáltal, hogy javítja a kormány, a gazdasági szereplők, a média és a civil társadalom azon képességét, hogy ellenálljanak a válság hatásainak, és hozzájáruljanak az ország helyreállításához. Hangsúlyt fog kapni továbbá a kisléptékű polgári infrastruktúra újjáépítése és stratégiai tervezése, valamint az energiabiztonság is.

Mindez – a támogathatósági feltételek teljesülése esetén – kiegészíthető az (élelmiszer-) áremelések által leginkább érintett társadalmi csoportok helyzetét enyhítő intézkedések makrogazdasági támogatásával, valamint szociális védelmi mechanizmusok kidolgozásával. **Az EU a zöld helyreállítás fenntartása érdekében továbbra is beépítheti az adósságcsökkentést a szélesebb körű szakpolitikai párbeszédbe,**

³ A búza terméshozama az EU átlagában 5,3 tonna/hektár, míg Ukrajnában 4,3 tonna/hektár, a világ más részein pedig közel 3 tonna/hektár vagy kevesebb.

finanszírozási stratégiákba és fellépésekbe. Megelőző mechanizmusokat kell bevezetni annak érdekében, hogy a jövőbeli sokkhatások bekövetkezését megakadályozzuk, illetve ha mégis megtörténnek, csökkentjük hatásait ahelyett, hogy utólag reagálunk a következményeikre.

Emellett az EU-nak – többek között a nemzetközi fórumokon is – továbbra is határozottan síkra kell szállnia az **élelmiszerekkel kapcsolatos exportkorlátozások és exporttilalmak ellen**, mivel ezek katasztrofális következményekkel járnak, amire a 2007–2008-as válság a világ különböző részein bőséges példát szolgáltatott. A WTO-koordináció alapvető fontosságú lesz. A reziliencia fokozása érdekében az importáló országoknak célszerű jobban diverzifikálniuk élelmiszer-ellátási forrásaikat. Emellett a globális élelmezésbiztonság szempontjából a jól működő globális ellátási láncok és logisztika is meghatározó fontosságúak.

Középtávon az EU továbbra is támogatni fogja az országokat a reziliens és fenntartható mezőgazdasági és akvakultúras élelmiszerrendszerekre való átállásban. Ez elemzési és szakpolitikai támogatást is magában foglal, amelyek kidolgozására az élelmiszerrendszerekkel foglalkozó, valamint a „Táplálkozás a növekedésért” címmel megrendezett, 2021. évi csúcstalálkozókat követően elfogadott intézkedésekkel összefüggésben kerül sor. Ezzel összefüggésben az EU fokozni fogja az élelmiszer-kutatás és -innováció terén folytatott nemzetközi együttműködését, azaz például vezető szerepet vállal a nemzetközi mezőgazdasági kutatással foglalkozó tanácsadó csoportban (CGIAR), különös tekintettel az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodásra és az éghajlatváltozás mérséklésére, valamint a természeti erőforrások fenntartható kezelésére és védelmére, olyan megközelítéseket alkalmazva, mint az agroökológia, a tájgazdálkodás és az agrárerdészet, a kereskedelmi forgalom és a termelési rendszerek diverzifikációja, valamint az élelmiszer-veszteség és -pazarlás csökkentése. Az EU emellett – többek között humanitárius segítségnyújtás révén – meg fogja erősíteni a táplálkozással és az egészséges étrenddel, valamint a reziliens és inkluzív értékláncokkal kapcsolatban folytatott nemzetközi együttműködését. Afrika viszonylatában az Afrikai Unió és az EU által 2019-ben a vidék átalakítására vonatkozóan elfogadott cselekvési program képezi a megerősített együttműködés alapját.

Az EU készen áll arra, hogy a nemzetközi szervezetekkel együtt és a jelenleg is zajló G7-folyamat keretében azonosítsa a nettó élelmiszer-importáló országok igényeit, és szükség esetén célzott, összehangolt támogatással reagáljon az országok által kidolgozott ütemtervekre (összhangot teremtve például az élelmiszerrendszerekkel foglalkozó csúcstalálkozó keretében egy-egy országot illetően kidolgozott fejlődési pályával és az átfogó afrikai mezőgazdasági fejlesztési program [CAADP] terveivel).

Az EU aktív szerepet vállal a nemzetközi közösség mozgósításában, hogy sürgősen fokozza a többoldalú fellépést a humanitárius segítségnyújtáson túlmenően is. Ez magában foglalja annak biztosítását, hogy az élelmezésbiztonsággal összefüggő megbízatással rendelkező ENSZ-szervek képesek legyenek megtenni a szükséges intézkedéseket. Az élelmezésbiztonság például az ENSZ Élelmezési és Mezőgazdasági Szervezete (FAO) megbízatásának központi eleme. A FAO kulcsszerepet játszik azon hatások elemzésében és kezelésében, amelyeket az Ukrajna elleni orosz invázió gyakorol a nemzetközi élelmiszerrendszerekre, és fontos szerepet tölt be a helyzet további romlásának megelőzésében, különös tekintettel a legkiszolgáltatottabbak védelmére. Az EU ezenkívül szeretné azt is elérni, hogy az élelmezésbiztonság beépüljön az ENSZ teljes rendszerének – többek között az ENSZ Biztonsági Tanácsának és a Közgyűlésnek – a nemzetközi béke és biztonság megerősítésére irányuló erőfeszítéseibe.

A Bizottság azt javasolja a tagállamoknak, és arra ösztönzi őket, hogy:

- Fejezzék ki szolidaritásukat Ukrajna iránt azáltal, hogy a nemzetközi partnerekkel szoros együttműködésben **élelmiszersegélyt, humanitárius segítséget, továbbá a mezőgazdasági és a halászati ágazatra irányuló célzott támogatást nyújtanak.**
- A zöld helyreállítás fenntartása érdekében továbbra is építsék be az **adósságcsökkentést a szélesebb körű szakpolitikai párbeszédbe, finanszírozási stratégiákba és fellépésekbe.**
- Tevékenységüket más globális szereplők fellépéseivel összehangolva kövessék nyomon és elemezzék rendszeresen az élelmiszerárakat és az élelmiszer-ellátás bizonytalanságát, ideértve az országos és regionális szintű készleteket is, és bocsássák a készleteket a rászoruló országok rendelkezésére.
- Támogassák továbbra is az országokat a reziliens és fenntartható mezőgazdasági és akvakultúrás élelmiszerrendszerekre való átállásban.
- Fokozzák a **humanitárius segítségnyújtást az élelmiszer-ellátás bizonytalansága által leginkább érintett régiók és népességcsoportok számára.**
- A támogathatósági feltételek teljesülése esetén **mérlegeljék az alacsony jövedelmű és élelmiszerhiánnyal küzdő fejlődő országokban** az (élelmiszer-) áremelések által leginkább érintett társadalmi csoportok helyzetét enyhítő intézkedések **makrogazdasági támogatását.**
- Lépjenek fel az **élelmiszerekkel kapcsolatos exportkorlátozások és exporttilalmak** ellen, illetve a jól működő **egységes piac** mellett, többek között a nemzetközi fórumokon is.

3. ÉLELMEZÉSBIZTONSÁG AZ EU-BAN

3.1. Az élelmiszerek rendelkezésre állása és megfizethetősége

Az EU-ban az **élelmiszerek rendelkezésre állása** nem forog kockán, bár az igenis kérdés, hogy az alacsony jövedelmű személyek **meg tudják-e fizetni** az élelmiszereket.

Az EU számos mezőgazdasági termék esetében nagyrészt önellátó, a búzát tekintve pedig nettó exportőr. Jelentős nettó importőr azonban néhány olyan termék esetében, amelyeket nehéz lenne (gyorsan) mással pótolni, mint például a takarmányfehérje, a napraforgóolaj vagy a tengeri eredetű élelmiszerek. A fogyasztókat nem fenyegeti széles körű ellátási hiány kialakulásának veszélye. Bár az EU stabil élelmiszer-ellátása nem forog veszélyben, az élelmiszer-ellátási lánc említett érzékeny pontjai az egyre növekvő termelési költségekkel kombinálva az élelmiszerárak további növekedésének kockázatával járnak. Ha a mezőgazdasági üzemek szintjén jelentkező, jóval magasabb termelési költségeket nem ellensúlyozzák magasabb árakkal, ez hatással lehet az ellátás biztonságára.

Ennek fényében a Bizottság nemrégiben létrehozta az új **európai élelmiszerbiztonsági válságfelkészültségi és -reagálási mechanizmust (EFSCM)**⁴, amelynek célja az európai és nemzeti közigazgatások, valamint a releváns harmadik országok és magánszereplők koordinációs erőfeszítéseinek javítása annak érdekében, hogy válság idején is biztosított legyen az élelmiszer-ellátás és az élelmiszerbiztonság. A mechanizmus 2022. március 9-én lépett életbe, és **alaposan fel fogja térképezni az uniós élelmiszer-ellátási lánc kockázatait és sebezhetőségeit**, amit ajánlások és megfelelő kockázatsökkentő intézkedések követnek.

A jól működő **egységes piac** a jelenlegi válságban is **az EU élelmiszerbiztonságának és élelmiszer-biztonságának alapja**. Ellátási láncaink kölcsönösen függenek egymástól, és az egységes piac indokolatlan korlátozása a biztonságos élelmiszerekkel való ellátásunkat veszélyeztető, nem kívánt következményekkel járhat. A Bizottság határozottan ellenzi azokat a tagállami intézkedéseket, amelyek az export megakadályozása révén védik az adott ország belföldi élelmiszer-ellátását. Az ilyen **kereskedelemtorzító intézkedések eleve összeegyeztethetetlenek az egységes piaccal, és végső soron negatív hatással lesznek az élelmiszerbiztonságra**. Fontos, hogy a tagállamok összehangolják intézkedéseiket annak érdekében, hogy javítsák a kereskedelmi forgalmat, és hogy el tudják juttatni a nyersanyagokat és az élelmiszereket oda, ahol a legnagyobb szükség van rájuk. Az **egységes piaci szükséghelyzeti eszköz** létrehozásával tovább erősödik az Unió felkészültsége és koordinációs képessége, és csökken az indokolatlan korlátozások kockázata. A Bizottság és a tagállamok jelenleg **átvilágítják a közvetlen külföldi befektetéseket** az (EU) 2019/452 rendelet keretében, amelynek értelmében figyelembe vehetik a közvetlen külföldi befektetéseknek a kritikus jelentőségű termelési tényezők kínálatára és az élelmiszerbiztonságra gyakorolt lehetséges hatását. Az új eseteket mélyreható vizsgálatnak vetik alá abból a szempontból, hogy milyen hatással lehetnek az élelmiszer-ellátásra és az élelmiszerárakra.

Különös figyelmet kell fordítani a legkiszolgáltatottabb helyzetben lévőkre, köztük az Ukrajnából érkező menekültekre, valamint az alacsony jövedelmű személyekre, akiket már most magas energiaárak sújtanak, de még a Covid19-világjárvány okozta társadalmi-gazdasági sokkot sem heverték ki. Tanulmányok kimutatták, hogy a 2008-as élelmiszerár-emelkedést követően a háztartások átlagosan kevesebb gyümölcsöt és zöldséget vásároltak, és olcsóbb, jellemzően kalóriadús, de tápanyagszegény (azaz az egészség szempontjából nélkülözhetetlen vitaminokat, ásványi anyagokat és rostokat nem tartalmazó) élelmiszerekre tértek át.

Az **emelkedő élelmiszerárak összefüggésében** a szociálpolitikai intézkedések fontosak egyrészt azért, hogy megvédjük legkiszolgáltatottabb embertársainkat az élelmiszer-ellátás bizonytalanságától, másrészt pedig azért, hogy mindenki elegendő mennyiségű egészséges és tápláló élelmiszert tudjon venni, különösen a kiszolgáltatott társadalmi csoportok, például a gyermeket nevelő családok, az idősebbek és az alacsony jövedelmű személyek. Ezeket az intézkedéseket be kell ágyazni a szegénység és a társadalmi kirekesztés kiváltó okainak kezelésére irányuló integrált megközelítésbe. Az európai gyermekgarancia pedig annak garantálására vonatkozóan nyújt iránymutatást a tagállamoknak, hogy a rászoruló gyermekek ténylegesen elegendő és egészséges táplálékban részesüljenek, beleértve legalább egy ingyenes, egészséges étkezést iskolai naponként.

⁴ COM(2021) 689, 2021. november 12., „Vészhelyzeti terv az élelmiszer-ellátás és élelmiszerbiztonság válság idején történő biztosítása érdekében”.

A **tagállamok** olyan uniós forrásokat is igénybe vehetnek, mint a leginkább rászoruló személyeket támogató európai segítségnyújtási alap (FEAD), amely az uniós országok arra irányuló intézkedéseit támogatja, hogy élelmiszert és/vagy alapvető anyagi támogatást nyújtsanak a leginkább rászorulóknak; az élelmiszersegély több mint 15 millió emberhez eljutott. A tagállamok kiegészíthetik forrásaikat a kohéziós célú és az európai területeknek nyújtott helyreállítási támogatás (REACT-EU) igénybevételével, és FEAD-programjaik vonatkozásában további rugalmas felhasználási feltételeket élvezhetnek a Bizottság által nemrég előterjesztett, az európai menekültekre irányuló kohéziós fellépés (CARE) rendelkezései szerint.

Annak érdekében, hogy enyhítsék a magas élelmiszerárak legkiszolgáltatottabb társadalmi csoportokra gyakorolt hatásait, a tagállamok **csökkenthetik a hozzáadottérték-adó mértékét**, és a gazdasági szereplőket a fogyasztói árak csökkentésére ösztönözhetik. A Tanács 2021 decemberében megállapodott a hozzáadottérték-adó mértékeinek uniós szintű reformjáról, amely lehetővé teszi a tagállamok számára, hogy bizonyos, alapvető szükségleteket kielégítő árukra és szolgáltatásokra – különösen az élelmiszerekre – vonatkozó adókulcsaikat 0%-ra csökkentsék. Az élelmiszerek megfizethetővé tételét szolgáló hatékony és eredményes megoldásként a tagállamok már most is élhetnek ezzel a lehetőséggel, valamint egyösszegű kifizetéseket is nyújthatnak a háztartásoknak.

3.2. Az uniós mezőgazdasági piacok stabilizálása és a termelők támogatása

A piac dinamikája befolyásolja a termelők döntéseit. A magas árak jelentette nyomás enyhítése érdekében az üzemanyag- és takarmányfelhasználás iránti kereslet rövid távú kiigazításokkal csökkenthető, a kínálat pedig a tavaszi búza vetésterületének növelésére való ösztönzés révén növelhető. Egyre jellemzőbb, hogy a mezőgazdasági termelők fenntartható gyakorlatokat alkalmaznak, amelyek további ösztönzést érdemelnek.

A közös agrárpolitika (KAP) és a közös halászati politika (KHP) számos intézkedésről rendelkezik, beleértve az **árbiztonsági hálót** és a **rendkívüli intézkedések** meghozatalának lehetőségét. Ezek az intézkedések a piacok stabilizálása és a rendkívüli körülmények kezelése érdekében alkalmazhatók. A növekvő termelési költségekkel szembesülő termelők célzott támogatása szükséges, de ez nem áthatja alá a reziliensebb és fenntarthatóbb élelmiszerrendszer hosszú távú célkitűzéseit.

A Bizottság a 2008 óta kifejlesztett piaci információs eszközökkel **gondosan nyomon követi a jelenlegi helyzetet**⁵. Annak érdekében, hogy jobban figyelemmel lehessen kísérni a készletek szintjét a magas árak és az ellátással kapcsolatban érzékelt bizonytalanság közepette, a Bizottság javasolni fogja a tagállamoknak, hogy **havonta közöljék** az élelmiszerek és takarmányok alapvető nyersanyagainak **magánkészleteire vonatkozó adatokat**, hogy időszerű és pontos képet kaphassunk a rendelkezésre álló készletekről.

⁵ Uniós agrár-élelmiszeripari piaci megfigyelőközpontok: https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/farming/facts-and-figures/markets/overviews/market-observatories_hu.

A Halászati és Akvakultúra-termékek Piacának Európai Megfigyelőközpontja (EUMOFA): <https://www.eumofa.eu/hu/home>

A mezőgazdasági termékekkel kapcsolatos rövid távú piaci előrejelzések, a következő kiadás 2022. április 4-én várható: https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/farming/facts-and-figures/markets/outlook/short-term_hu#arablecrops

A jelenlegi rendkívüli helyzetre tekintettel a Bizottság **500 millió EUR összegű támogatási csomagot** javasolt, többek között a válságtartalék felhasználásával, az ukrajnai háború súlyos következményei által leginkább érintett termelők támogatására. Ennek alapján a tagállamok pénzügyi támogatást nyújthatnak a mezőgazdasági termelőknek a globális élelmezésbiztonsághoz való hozzájáruláshoz, illetve a megnövekedett termelési költségek vagy kereskedelmi korlátozások miatti piaci zavarok kezeléséhez. Prioritásként kell kezelni a fenntartható gyakorlatokat folytató mezőgazdasági termelők támogatását, ugyanakkor biztosítani kell, hogy az intézkedések a válság által leginkább sújtott ágazatokra és mezőgazdasági termelőkre irányuljanak. Az esetleges pénzforgalmi kihívások kezelése érdekében idén ősszel a Bizottság lehetővé teszi a tagállamok számára, hogy 2022. október 16-tól **nagyobb összegű előlegeket** fizessenek a mezőgazdasági termelőknek a **közvetlen kifizetések**, valamint a területalapú vagy állattartással kapcsolatos vidékfejlesztési intézkedések esetében.

Az EU kínálatoldali választ korlátozza a rendelkezésére álló termékeny földterület mérete. Az EU termelési kapacitásának bővítése érdekében a Bizottság a mai napon végrehajtási jogi aktust fogadott el, amely kivételes és ideiglenes jelleggel lehetővé teszi a tagállamok számára, hogy eltérjenek bizonyos, **az éghajlat és a környezet szempontjából előnyös mezőgazdasági gyakorlatokkal kapcsolatos kötelezettségektől**. A tagállamok 2022-ben az ökológiai jelentőségű területek részét képező parlagon **bármely élelmiszer- és takarmánycélú növény termesztését** engedélyezhetik, a környezetbarátabbá válást ösztönző támogatás teljes szintjének fenntartása mellett. Ez az átmeneti rugalmasság lehetővé teszi a mezőgazdasági termelők számára, hogy idén kiigazítsák és bővítsék növénytermesztési terveiket.

A Bizottság támogatja a tagállamokat a **bioüzemanyagok keverési arányát csökkentő** lehetőségek kihasználásában, hiszen így feltehetően kevesebb uniós mezőgazdasági földterületet kell bioüzemanyag-alapanyagok előállítására használni, ezáltal enyhítve az élelmiszer- és takarmánypiacra nehezedő nyomást.

Ami a halászati ágazat piaci szereplőit illeti, a Bizottság mérlegeli az ETHAA⁶ válságmechanizmusának aktiválását, amelyet arra az esetre dolgoztak ki, ha jelentős piaci zavarokat okozó rendkívüli eseményekre kerülne sor. A mechanizmus lehetővé teszi a tagállamok számára, hogy az elmaradt bevételükért és a gazdasági veszteségükért ellentételezést nyújtsanak a piaci szereplőknek, csakúgy, mint a halászati termékeket tároló elismert termelői szervezeteknek és szövetségeknek⁷.

Annak érdekében, hogy a tagállamok felülkerekedhessenek az ukrajnai háborúból eredő súlyos gazdasági zavarokon, a Bizottság 2022. március 23-án új, önálló **ideiglenes válságkeretet** fogadott el. Ez a keret a válság által közvetlenül vagy közvetve érintett vállalkozások, köztük a mezőgazdasági termelők és a halászok támogatását teszi lehetővé likviditási segítségnyújtás, valamint a megnövekedett gáz- és villamosenergia-költségekhez nyújtott segély formájában. Ez a keret lehetővé teszi, hogy segítséget, azaz közvetlen támogatásokat is nyújtsanak a válság által érintett termelők, például a termelés kiindulópontját jelentő anyagok (különösen a takarmány és a műtrágya) költségeinek jelentős növekedése által érintett termelők, valamint az energiaigényes vállalkozások (például a műtrágyagyártók és a feldolgozóipar) számára.

⁶ Európai Tengerügyi, Halászati és Akvakultúra-alap az (EU) 2021/1139 rendelet 26. cikkének (2) bekezdésének megfelelően.

⁷ A halászati és akvakultúra-termékek piacának közös szervezéséről szóló 1379/2013/EU rendelet 30. és 31. cikkében említett tárolási mechanizmussal összhangban.

Rövid távon az is aggodalomra ad okot, hogy lesz-e **megfelelő mennyiségű állati takarmány**. Az állattenyésztők és az akvakultúra-termelők már most is alternatív ellátási forrásokat keresnek a háború miatt elvesztett készletek pótlására. Néhány tagállam úgy döntött, hogy kellően indokolt esetekben – kivételes és ideiglenes jelleggel – kihasználja az uniós jogszabályokban⁸ a behozatalra vonatkozóan biztosított rugalmasságot, amennyiben az nem veszélyezteti sem az élelmiszer-biztonságot, sem a fogyasztók egészségét. A Bizottság az ilyen nemzeti intézkedéseket nyomon követi. Végül a sertéshús piacának támogatása érdekében piaci biztonsági hálót alkotó intézkedéseket alkalmaznak, tekintettel az ágazat sajátos nehézségeire.

A műtrágyák magas ára ösztönzi e termékek hatékonyabb felhasználását, és egyúttal lendületet ad a fenntarthatóbb alternatívák felkutatására irányuló innovációnak, hozzájárulva „a termelőtől a fogyasztóig” stratégia azon célkitűzéséhez, hogy 2030-ig 50 %-kal csökkenjen a tápanyagvesztés. Az ökológiai gazdálkodás például csak korlátozott mennyiségű ásványi trágyát használ, ezért kevésbé van kitéve az áremelkedésnek. Mindazonáltal rövid távon az **ásványi műtrágyák költségének és elérhetőségének** továbbra is prioritást kell élveznie mindaddig, amíg át nem térünk a fenntartható műtrágyatípusok vagy trágyázási módszerek használatára. Az uniós műtrágyaiparnak hozzá kell jutnia a szükséges behozatalhoz, beleértve a földgáz importját is, amelyre az EU-n belüli műtrágya-előállításához van szükség. A műtrágyaárakat és a mezőgazdasági termelők készleteit nyomon kell követni annak biztosítása érdekében, hogy az uniós betakarítások ne kerüljenek veszélybe.

4. AZ ÉLELMISZERRENDSZER REZILIENCIÁJÁNAK BIZTOSÍTÁSA

4.1. Fenntartható élelmiszerrendszerek

Bár a rövid távú szükséghelyzeti támogatási intézkedések fontosak, az továbbra is nagy jelentőséggel bír, hogy az élelmiszer-ágazatnak hosszú távon a fenntarthatóság és a reziliencia irányába kell elmozdulnia.

Az élelmezés fenntarthatósága alapvető fontosságú az élelmezésbiztonság szempontjából. „A termelőtől a fogyasztóig” stratégiában és a biodiverzitási stratégiában körvonalazott átállás nélkül az élelmezésbiztonság közép- és hosszú távon komoly veszélynek lesz kitéve, amely visszafordíthatatlan globális következményekkel járhat. E stratégiák végrehajtása során a Bizottság törekszik annak biztosítására, hogy **az uniós mezőgazdaság, valamint a halászati termékek és a tengeri eredetű élelmiszerek termelése tekintetében ne gyengüljön az általános termelékenység.**

A Bizottság „a termelőtől a fogyasztóig” stratégiában az egészségünk, az ökoszisztémáink, az ellátási láncaink, a fogyasztási szokásaink és bolygónk tűrőképességének határai közötti összefüggések határozott tudatában vázolta fel a **méltányos, egészséges és környezetbarát élelmiszerrendszerrel** kapcsolatos elképzeléseit. Ebben a stratégiában a Bizottság hangsúlyozta a reziliens uniós élelmiszerrendszer fontosságát a tekintetben, hogy a polgárok minden körülmények között elegendő megfizethető élelmiszerhez jussanak hozzá, valamint hogy a fenntartható élelmiszerrendszerekre való átállás a szociális jogok európai pillérével összhangban méltányos és demokratikus módon történjen.

⁸ Az Európai Parlament és a Tanács 396/2005/EK rendelete (2005. február 23.) a növényi és állati eredetű élelmiszerekben és takarmányokban, illetve azok felületén található megengedett növényvédőszer-maradékok határértékéről, valamint a 91/414/EGK tanácsi irányelv módosításáról.

A jelenlegi válság rávilágít arra, hogy az uniós élelmiszerrendszer mennyire rá van utalva az alapanyagok – például a fosszilis tüzelőanyagok, a műtrágyák, a takarmány és a nyersanyagok – importjára, ami megerősíti annak szükségességét, hogy a zöld megállapodással és a megreformált közös agrárpolitikával összhangban, valamint a vidéki térségekre vonatkozó hosszú távú jövőképben⁹ javasolt intézkedések révén a fenntarthatóságot szem előtt tartva **alapvetően újra kell orientálni az uniós mezőgazdaságot** és az uniós élelmiszerrendszereket.

A termelés kiindulópontját jelentő anyagok (tápanyagok, növényvédő szerek) jobb és csökkentett felhasználása, valamint az ezekre az anyagokra kevésbé támaszkodó ökológiai gazdálkodás a fenntartható mezőgazdaságra való átállás pillérei. Ha sikerül felhagyni a tengeri halak visszadobásának gyakorlatával, amely az élelmiszer-pazarlás egyik formája, valamint sikerül visszaszorítani a jogellenes, be nem jelentett és szabályozatlan halászatot, az fenntartható szintre fogja hozni a halállományokat. A jelenlegi válság rávilágít annak a költségeire is, ha nem történik változás, így többek között arra, hogy sürgősen kezelni kell – a harmadik országokban is – a mezőgazdasági termelékenységgel és a földhasználat közvetett megváltozásának környezeti következményeivel összefüggő kihívásokat.

A kutatáson, a tudáson, a technológián, az agroökológián és a bevált gyakorlatok alkalmazásán keresztül megvalósuló innováció úgy tudja mérsékelni a termelési költségekre nehezedő nyomást, hogy közben nem csorbul a termelési kapacitás, ami a zöld átállás megvalósítása jegyében a **termelékenység hosszú távú javulásához vezet**. Ennél is fontosabb, hogy alapvető társadalmi változást fog eredményezni az élelmiszer-pazarlás csökkentése, a nagyobb mértékben növényi alapú étrend népszerűsítése és a fenntartható élelmiszerrendszerek fejlesztésére irányuló, harmadik országokkal kialakítandó partnerségek révén. Az élelmiszereink fenntarthatóságával kapcsolatos pontosabb információk lehetővé teszik a fogyasztók számára, hogy fenntartható döntéseket hozzanak. Az élelmiszer-vesztés és -pazarlás elleni küzdelem enyhíti a korlátozott mennyiségben rendelkezésre álló természeti erőforrásokra nehezedő nyomást, és megtakarításokat eredményez, az élelmiszer-felesleg újraelosztása pedig segíti a rászorulókat.

Prioritásként kell kezelni azokat az intézkedéseket, amelyek mind a technológiai, mind az agroökológiai innováció révén fenntartható módon **növelik a hozamot**. A Bizottság új szabályokat fog javasolni a **biológiai hatóanyagokat tartalmazó növényvédő szerek** forgalomba hozatalának megkönnyítése érdekében. Körüljárja az olyan **új génkezelési technikákra** vonatkozó új szabályok lehetőségeit is, amelyek a változó hőmérsékleti viszonyokra és az éghajlati veszélyekre kevésbé érzékeny, a növénykárosítókkal szemben ellenállóbb, és hatékonyabb műtrágya-hasznosításra képes növényfajták létrehozásával kecsegtetnek. A talaj termékenységének megőrzése érdekében az Európai horizont „európai talajmegállapodás” elnevezésű küldetésének célja, hogy létrehozzon száz úgynevezett „élő laboratóriumot” és „világítótorny-projektet”, amelyek élére állnának az egészséges talajok kialakítására irányuló folyamatnak.

A jelenlegi drámai válság egyik tanulsága, hogy **fel kell gyorsítanunk a fenntartható élelmiszerrendszerre való átállást** a jövőbeli válságokra való jobb felkészülés érdekében. Az élelmiszerrendszerekkel foglalkozó 2021. évi ENSZ-csúcstalálkozó

⁹ Hosszú távú jövőkép az EU vidéki területei számára – Az erősebb, összekapcsolt, reziliens és virágzó vidéki területek 2040-ig történő megvalósítása felé, COM(2021) 345 final.

nyomon követéseként a Bizottság nyolc koalícióban fog részt venni¹⁰, amelyek mindegyike az élelmiszerrendszerek átalakítását, a rezilienciát és a termelékenység fenntartható növekedését célozza.

A 2023–2027-es időszakra vonatkozó KAP stratégiai tervek kulcsfontosságú szerepet fognak játszani a **fenntartható mezőgazdasági gyakorlatokra és a reziliens termelési rendszerekre** való átállás támogatásában, különösen egy eredményorientáltabb szakpolitikai keret hatékonyabb szakpolitikai eszközökkel és mechanizmusokkal való kombinálása révén. Ezen lesz a hangsúly, amikor a Bizottság a közeljövőben észrevételezi a tagállami tervjavaslatokat.

A Bizottság felszólítja a tagállamokat, hogy biztosítsák a **jövedelemtámogatás méltányosabb elosztását**, különösen azért, hogy reziliensebbé tegyék azokat a kis- és közepes méretű gazdaságokat, amelyek kiszolgáltatottak az akár a folytonosságot is fenyegető piaci volatilitással szemben. A Bizottság arra is ösztönzi a tagállamokat, hogy vegyék fokozottabban igénybe a vidékfejlesztési alapot a **kockázatkezelési eszközök** finanszírozására, segítsék a mezőgazdasági termelőket a bevétel- és jövedelemkiesés kezelésében, valamint támogassák a rövid ellátási láncok kialakítását és a mezőgazdasági üzemek jövedelmének egyéb diverzifikációját. Emellett egyetért azokkal a tervekkel is, amelyek megkönnyítik a mezőgazdasági termelők **hitelhez jutását**, hogy képesek legyenek fenntartható termelési módszerekbe beruházni, például a megújulóenergia-termelésbe és -felhasználásba.

Ezzel összefüggésben a Bizottság azt is elvárja a tagállamoktól, hogy úgy határozzák meg és hajtsák végre az uniós költségvetés védelmét szolgáló általános feltételrendszert, hogy **maximalizálják az éghajlat-politikai és környezetvédelmi célkitűzéseket, ugyanakkor a lehető legkisebbre csökkentik a feltételrendszer termelési kapacitásra gyakorolt lehetséges rövid távú hatását**. Például a szántóterületek biológiai sokféleségét szolgáló minimális részarányának inkább a nem termelési célú tájképi jellegzetességek, például tájképi elemek (sövények és fák) fenntartására és kialakítására kell összpontosítani, semmint a parlagon hagyott földterületekre (hiszen az korlátozná az EU termelési potenciálját).

A Bizottság sürgeti a tagállamokat, hogy vizsgálják felül KAP stratégiai terveiket annak érdekében, hogy azok segítsék a mezőgazdasági termelőket a **műtrágyahasználat hatékonyságát optimalizáló, tehát a műtrágya-felhasználás mértékét csökkentő módszerek elsajátításában**. Ez konkrétan a precíziós gazdálkodás révén valósítható meg, de fontos szerepet játszik e téren az ökológiai gazdálkodás, az agroökológia és a tápanyag-gazdálkodással kapcsolatos tanácsadás és képzés révén történő hatékonyabb műtrágya-felhasználás is. A tagállamoknak e tekintetben teljes mértékben ki kell használniuk a KAP stratégiai tervükben rejlő lehetőségeket, valamint optimalizálniuk és csökkenteniük kell a termelés kiindulópontját jelentő egyéb anyagok, például az antibiotikumok és a növényvédő szerek használatát, továbbá részt kell venniük a karbongazdálkodásban.

¹⁰ A Bizottság a következő 8 cselekvési koalícióban fog részt venni: Food is never waste (Az élelmiszer nem lehet hulladék), Healthy Diets from Sustainable Food Systems for Children & all (Fenntartható élelmiszerrendszerekből származó egészséges étrend a gyermekeknek és mindenkinek), School Meals Coalition (Iskolai étkeztetés koalíció), Aquatic and Blue foods (Vízi és tengeri eredetű élelmiszerek), Agroecology (Agroökológia), Zero Hunger (Az éhezés megszüntetése), Fighting food crises along the HDP nexus (Az élelmiszerválságok elleni küzdelem a humanitárius segítségnyújtás, a fejlesztés és a béke kapcsolata mentén), Sustainable Productivity Growth (A termelékenység fenntartható növekedése). További információk: <https://foodsystems.community/coalitions/>

4.2. A reziliencia fokozása a fosszilis tüzelőanyagoktól és az importált alapanyagoktól való függőség csökkentése révén

Az **uniós élelmiszer-ágazat rezilienssé tételéhez diverzifikált importforrásokra és értékesítési lehetőségekre van szükség** egy multilaterálisan és kereskedelmi megállapodások révén megvalósuló, ambiciózus és erőteljes kereskedelempolitika keretében. Az ukrajnai háború és a piacok reakciója rávilágított arra, hogy **mérsékelni kell az európai mezőgazdasági és halászati ágazat energiainporttól, illetve energiagényes behozattól való függőségét.**

Különösen fontos cél a **fosszilis tüzelőanyagok felhasználásával előállított ásványi műtrágyáktól való függés csökkentése.** A **nitrogénműtrágya** előállítása főként földgázzal történik (amelyet mind energiaforrásként, mind reagensként használnak). A körforgásos biogazdaságba történő beruházások hozzájárulnak a fosszilis alapú termékek, anyagok és energia helyettesítéséhez, és ezáltal hozzájárulnak a gazdaság dekarbonizációjához¹¹. Az ásványi műtrágyák tiszta technológiával történő előállítása egy fontos innovációs terület. A Bizottság támogatja a **zöld ammóniára** való átállást¹², például a műtrágyagyártók esetében, a tiszta hidrogénnek a bizottsági hidrogénstratégiában¹³ meghatározott és a **Tisztahidrogén-szövetség** által is támogatott bevezetésével, valamint 800 millió EUR összegű beruházással.

A **foszfát** és a **kálium-karbonát** kulcsfontosságú tápanyagok a kitűnő minőségű szántóföldi növények jó hozamának biztosításához. Mindkét anyag esetében nagy az importfüggőség, mivel a legnagyobb készletek harmadik országokban, köztük Oroszországban, Kínában, Marokkóban és Belaruszban találhatók. Az Oroszországból és a Belaruszból származó kálium-karbonát-export a világkereskedelmi forgalom 40 %-át teszi ki. A közelmúltban elfogadott szankciók következményeként az EU-nak e két ország importrészesedését – 60 %-ot a kálium-karbonát, illetve 35 %-ot a foszfátok esetében – más forrásokkal kell felváltania. A már hatályban lévő szabadkereskedelmi megállapodások megkönnyíthetik ezen alapanyagok máshonnan történő beszerzését. A Bizottság gondosan nyomon fogja követni a helyzetet az esetleges ellátási hiányok előrejelzése érdekében, és szükség esetén ideiglenes korrekciós intézkedéseket fog hozni a beszerzések megkönnyítése érdekében.

Az Unió a **Horizont Európa** révén további beruházásokat fog végezni a kutatás és az innováció területén a szintetikus műtrágyák használatának helyettesítése, továbbá az EU fenntartható, körforgásos és erőforrás-hatékony élelmiszerrendszerekre való átállásának felgyorsítása érdekében. A körforgásos és a biogazdasági ágazatok számára a Horizont Európa egyik 2021–2022-es munkaprogramja keretében jelentős, 268,5 millió EUR összegű költségvetést fognak elkülöníteni. Emellett az elsődleges termelők pozícióját megerősítő „Európai partnerség a körforgásos és bioalapú európai gazdaságért” akár 1 milliárd EUR-s finanszírozást is kaphat egy hétéves időszakra. Az említett partnerség támogatja a biogazdasági stratégiában azonosított ígéretes kezdeményezéseket, mint például a **biomassza fenntartható felhasználásának, az értékes tápanyagok** (köztük a

¹¹ https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/food-farming-fisheries/farming/documents/factsheet-agri-value-chains_en.pdf

https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/food-farming-fisheries/farming/documents/factsheet-agri-water-nutrients-waste_en.pdf

¹² A 30–35 milliárd EUR nagyságrendű projektek már rövid és középtávon is működőképpé válhatnak például Spanyolországban, Hollandiában, Ausztriában és Svédországban.

¹³ COM(2020)301 final.

szerves trágyából származó foszfátok¹⁴ és tápanyagok) **visszanyerésének**, valamint a **bioalapú alternatívák előállításának fokozását** (a melléktermékek, maradékanyagok és hulladékáramok felhasználása révén); mindez a tápanyagciklus bezárásának érdekében és a víz- és levegőminőségnek, valamint a talaj minőségének és termékenységének védelme mellett történik. A körforgásos gazdaságból származó termékek belső piachoz való hozzáférése terén könnyítések várhatók¹⁵. A Bizottság folytatja azon kérdés vizsgálatát, hogy milyen további biztonságos szabályozási lépéseket tegyen annak érdekében, hogy szélesebb körű lehetőségeket biztosítson a szerves trágyából visszanyert tápanyagok felhasználására. A Bizottság emellett együtt fog működni a tagállamokkal annak érdekében, hogy integrált tápanyag-gazdálkodási cselekvési tervet dolgozzon ki a tápanyagszennyezés forrásánál történő kezelésére és az állattenyésztési ágazat fenntarthatóságának növelésére.

A mezőgazdasági és tengeri eredetű élelmiszerek előállításában már jelenleg is egyre kevesebb energiát használnak fel az iparosodott országokban a hatékonyságnövekedés eredményeként¹⁶. A **nitrogénfelhasználás hatékonyságának** növelése, a **biomassza hasznosítása** és az **élelmiszer-pazarlás csökkentése** terén még van mit javítani. Az idevágó kutatás és innováció célja a műtrágyahasználat még hatékonyabbá tétele a gazdaságok szintjén, többek között **precíziós gazdálkodási** technikák alkalmazása révén. Az uniós finanszírozás emellett előmozdítja a fenntartható élelmiszer-termelési rendszerekkel – többek között **a vegyes gazdálkodással, az agroökológiával vagy az ökológiai termeléssel** – kapcsolatos kutatást is. A nitrogént megkötő és kevesebb nitrogéntartalmú műtrágya felhasználását igénylő hüvelyesek nagy szerepet játszanak ezekben a termelési rendszerekben, ezért ezek különös figyelemben fognak részesülni. A traktorok dízelüzemanyag-használatát mind a növényvédő szerek használatának, mind a mechanikus gyomirtásnak a jelentőségét visszaszorító innováció révén lehetne csökkenteni.

A **halállományokkal való fenntartható gazdálkodásnak** és az energiahatékonyabb halászahajók használatának köszönhetően csökkenni fog a fosszilis tüzelőanyagok tengeri eredetű élelmiszerek előállításához felhasznált mennyisége.

A **megújuló energia termelésének és felhasználásának felgyorsítása** egy másik olyan prioritás, amelyhez a KAP stratégiai tervek, az ETHAA¹⁷ és az Európai Unió Helyreállítási Eszköz keretében nyújtott finanszírozás is hozzájárul. Ha maguk a gazdaságok termelnek villamosenergiát szélenergia, napenergia vagy biogáz felhasználásával, az nemcsak e gazdaságok rezilienciáját erősíti, hanem az európai energiaellátás biztonságához és fenntarthatóságához is hozzájárul. A jelenlegi válság során nem engedhetjük, hogy növekedjen az élelmiszer- és takarmánynövények bioüzemanyag-alapanyagok céljára történő felhasználása. A Bizottság felszólítja a tagállamokat, hogy fokozzák a mezőgazdasági üzemeken vagy gazdálkodási szövetkezeteken alapuló, fenntartható biomassza-forrásokból – köztük különösen a

¹⁴ Például: „Phos4You: deploying phosphorus recycling from wastewater in North-West Europe” (Phos4You: A foszfor szennyvízből történő újrahasznosítása Északnyugat-Európában) [Phos4You – PHOSphorus Recovery from waste water FOR YOUr Life](#) (Phos4You: A foszfor szennyvízből történő újrahasznosítása a Te életedben) [Interreg NWE \(nweurope.eu\)](#)

¹⁵ Az uniós termésmenővelő anyagok forgalmazásáról szóló (EU) 2019/1009 rendelet 2022. július 15-i hatálybalépését követően.

¹⁶ Crippa et al. (2021) Nature Food. <http://www.nature.com/articles/s43016-021-00225-9>.

¹⁷ Európai Tengerügyi, Halászati és Akvakultúra-alap.

mezőgazdasági és akvakultúra-hulladékokból és -maradékokból – történő biogáz-előállításba való beruházásokat, beágyazva ezzel a gazdasági értékteremtést a vidéki gazdaságba.

A **takarmányimporttól való függés csökkentése** az uniós élelmiszerrendszer tágabb értelemben vett átalakításának része, ideértve a nagyobb mértékben növényi alapú étrendre való áttérést, valamint a reziliensebb és autonómabb élelmiszerrendszer biztosítását. Az Európai Tanács a Versailles-i nyilatkozatában az **uniós növényifelhérje-termelés** fellendítésére szólított fel.

Legalább 19 tagállam élni kíván azzal a lehetőséggel, hogy a 2023–2027-es időszakra szóló KAP stratégiai tervében „termeléstől függő támogatást” nyújtson a fehérjenövényeknek. A Bizottság felkéri a tagállamokat, hogy a **változatos takarmányforrásokon alapuló, fenntartható gazdálkodási rendszerek** részeként használják ki a növényifelhérje-termelés támogatásának egyéb lehetőségeit is, ideértve a célzott ágazati beavatkozásokat is. A Bizottság a tagállamok KAP stratégiai terveinek összefoglaló értékelésében¹⁸ különös figyelmet fog fordítani a fehérjenövényekre, valamint felül fogja vizsgálni az uniós növényifelhérje-termelés fejlesztéséről szóló 2018. évi jelentésében¹⁹ meghatározott szakpolitikát.

¹⁸ Az (EU) 2021/2115 rendelet 141. cikkének (2) bekezdése.

¹⁹ COM(2018) 757 final.

A Bizottság vállalja az alábbiakat:

- Támogatja az uniós országok azon intézkedéseit, amelyeket a **leginkább rászoruló személyeket támogató európai segítségnyújtási alap (FEAD)** keretében a legnagyobb szükségét szenvedők számára biztosított élelmiszer és/vagy alapvető anyagi támogatás érdekében hoztak.
- **Összeállít egy 500 millió EUR összegű támogatási csomagot** a legsúlyosabban érintett mezőgazdasági termelők támogatására.
- Intézkedéseket vezet be a **piaci biztonsági háló** kialakításával kapcsolatban egyes piacok támogatására, valamint lehetővé teszi a közvetlen kifizetések magasabb szintű **előlegezését** az idei év folyamán.
- Új, önálló **ideiglenes válságkeretet** alkalmaz az állami támogatásokra.
- Lehetővé teszi a tagállamok számára, hogy **2022-ben eltérjenek bizonyos, az éghajlat és a környezet szempontjából előnyös mezőgazdasági gyakorlatokkal kapcsolatos kötelezettségektől** annak érdekében, hogy további mezőgazdasági földterületeket tegyenek elérhetővé a termesztés számára.

A tagállamokat arra ösztönözzük, hogy:

- Használják fel a KAP új stratégiai terveit **a gáztól, az üzemanyagtól és az alapanyagoktól, például a növényvédő szerektől és a műtrágyáktól való függőséget csökkentő beruházások előnyben részesítésére, ideértve például a következőket:**
 - a fenntartható biogáztermelésbe irányuló és ezáltal az orosz gáztól való függőséget csökkentő beruházások;
 - a precíziós gazdálkodásba irányuló és ezáltal a szintetikus és ásványi műtrágyáktól, valamint a vegyi növényvédő szerektől való függőséget csökkentő beruházások;
 - a karbongazdálkodás támogatása, az üvegházhatást okozó gázok kibocsátásának csökkentése és jobb jövedelem biztosítása a mezőgazdasági termelők számára;
 - az agroökológiai gyakorlatok támogatása, a vegyi anyagoktól való függőség csökkentése és a tartós élelmezésbiztonság biztosítása.
- **Gondoskodjanak a szociális védelmi rendszerek hatékonyságáról és megfelelő hatóköréről**, valamint biztosítsák az alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférést a rászorulóknak számára.

5. ZÁRÓ MEGJEGYZÉSEK

Az európai kontinensen provokáció nélkül kirobbant háború ismét bizonytalanná tette Ukrajna élelmiszer-ellátását, amely ország talajai egyébként a legtermékenyebbek közé tartoznak Európában.

Az Európai Tanács Versailles-i nyilatkozata felszólítja a Bizottságot, hogy sürgősen tegyen lépéseket az emelkedő élelmiszerárak és a globális élelmezésbiztonság kérdésének megoldására szolgáló lehetőségek mihamarabbi előterjesztésére. Ez a közlemény azonnali és folyamatban lévő intézkedéseket vázol fel az ukrajnaiak, valamint az élelmiszerhiánnyal küzdő országok élelmezésbiztonságának támogatása érdekében. Kitér emellett az élelmiszerek EU-n belüli megfizethetőségének kérdésére, valamint a

magas termelési költségekkel szembesülő termelők előtt álló rövid távú kihívásokra is. Megerősíti a Bizottságnak a zöld megállapodás és „a termelőtől a fogyasztóig” stratégia melletti elkötelezettségét, és középtávú intézkedéseket határoz meg a fenntartható élelmiszerrendszerre való átállás támogatására.

A Bizottság felszólítja a tagállamokat, hogy aktív szerepet vállalva mielőbb hajtsák végre azokat az intézkedéseket, amelyekre szükség van a sürgető problémák és a hosszú távon fennálló sebezhetőségek kezeléséhez. A tagállamok most megtehetik, hogy ezen intézkedések közül sokat további uniós szintű szabályozási keret nélkül vezessenek be. A Bizottság különösen arra ösztönzi a tagállamokat, hogy szükség esetén vizsgálják felül KAP terveiket annak érdekében, hogy rezilienssé tegyék az élelmiszerrendszereiket.

A Bizottság ugyanakkor fokozni fogja erőfeszítéseit és elmélyíti a nemzetközi szervezetekkel és más kulcsfontosságú szereplőkkel folytatott együttműködését annak érdekében, hogy időben és hatékonyan kezelje az Ukrajna elleni orosz invázió globális élelmiszerbiztonságra gyakorolt következményeit.